

دانش آموختگان دکتری نگران

محل خدمت خود نباشند

نحوه تامین اعضای هیات علمی دانشگاهها و رفع مشکلات محل خدمت دانشجویان بورسیه و حتی غیر بورسیه از جمله وظایفی است که به عهده دفتر نظارت و ارزیابی آموزش عالی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری گذاشته شده است. برای آگاهی از عملکرد این دفتر با آقای دکتر محسن محمدزاده مدیر کل محترم آن به گفتگو نشستیم که مشروح آن را در زیر می خوانید:

آقای دکتر همانطوری که اطلاع دارید یکی از شاخصهای مهم کیفی در آموزش عالی وضعیت اعضای هیات علمی در دانشگاهها است. به این صورت که باید نسبت تعداد هیات علمی به تعداد دانشجویان یک به هجده باشد همین طور باید حداقل ۶۰ درصد از اعضای هیات علمی شاغل در دانشگاهها در مرتبه استادیاری و بالاتر باشند. آیا در حال حاضر دانشگاههای کشور از لحاظ وضعیت اعضای هیات علمی به حد مطلوب رسیده اند؟ بطور کلی الان وضعیت اعضای هیات علمی در دانشگاههای کشور چگونه است؟

○ در چند سال اخیر وزارت علوم برنامه ریزیهای لازم را برای بهبود شاخصهای مربوط به اعضای هیات علمی در دانشگاهها، انجام داده است، البته وضعیت این شاخصهای در دانشگاههای بزرگ و قدیمی و دانشگاههای تازه تاسیس و در حال توسعه متفاوت است. با توجه به اینکه دانشگاههای تازه تاسیس و در حال

توسعه از توان جذب دکتری برخوردارند سیاست وزارت علوم بر این بوده که از این گونه دانشگاهها در جهت تامین و تقویت اعضای هیات علمی حمایت بیشتری صورت بگیرد و در معرفی دانش آموختگان با مدارک دکتری این دانشگاهها را در اولویت قرار داده است. بعلاوه اعضای هیات علمی این دانشگاهها از امتیازات و تسهیلات ویژه ای نسبت به اعضای هیات علمی سایر دانشگاهها برخوردارند، بعنوان مثال اعضای هیات علمی این دانشگاهها از حقوق و مزایا، مسکن و تسهیلات وام بیشتری برخوردارند. این تفاوتها تا حدودی توانسته شرایطی را فراهم نماید تا درصد جذب اعضای هیات علمی آنها افزایش پیدا کند، و موجب بهبود شاخص تعداد عضو هیات علمی به تعداد دانشجویان و اصلاح هرم اعضای هیات علمی در این گونه دانشگاهها شود. در شرایط فعلی در اغلب دانشگاهها و در بعضی رشته های تحصیلی این شاخص ها در مقایسه با گذشته بطور قابل ملاحظه ای بهبود یافته و در وضعیت مطلوبی قرار دارند ولی در برخی از دانشگاهها بخصوص دانشگاههای تازه تاسیس و در حال توسعه این شاخص در بعضی رشته ها تا حد مورد انتظار فاصله دارد. انتظار می رود با توجه به اینکه تعداد قابل ملاحظه ای از دانشجویان دوره دکتری در این دانشگاهها جایابی شده اند، به علاوه شرایط ادامه تحصیل مربیان آنها فراهم گردیده است، در سالهای آتی وضعیت شاخص اعضای هیات علمی آنها نیز به حد مطلوب برسد.

یکی از شاخصهای سنجش، وضعیت اعضای هیات علمی دانشگاهها، نسبت تعداد اعضای هیات علمی به تعداد دانشجویان می باشد و عدد ۱۱۸ (به ازای هر ۱۸ دانشجو یک عضو هیات علمی) بعنوان عدد استاندارد و وضعیت مطلوب این شاخص در نظر گرفته شده است، در کدام یک از دانشگاهها در رشته های تحصیلی این عدد به دست آمده است؟

○ مقدار این شاخص در برخی از رشته دانشگاهها پایین تر از عدد استاندارد و در برخی از رشته ها استاندارد بالاتر از آن است. حتی ممکن است این شاخص در بعضی از دانشگاههای شهر تهران کمتر از این حد باشد در حالی که وضعیت همین رشته در دانشگاههای شهرستانی در حد مطلوب باشد و یا بالعکس بعنوان مثال مقدار این شاخص در دانشگاههای علامه طباطبایی و علم و صنعت ایران ۱۲۱ و در دانشگاه الزهرا (س) ۱۱۶ می باشد. همچنین مقدار این شاخص در دانشگاههای تربیت معلم سبزواری و علامه پایه دامغان ۱۲۵ و در دانشگاههای زنجان و سمنان ۱۱۸ می باشد. بنابراین مقدار این شاخص در دانشگاههای مختلف، متفاوت است. البته ما گزارشی در این باره تهیه کرده ایم که تک تک دانشگاهها را از نظر وضعیت اعضای هیات علمی مشخص کرده است. خوشبختانه با سیاستهای اتخاذ شده و برنامه ریزیهای بعمل آمده توسط وزارت علوم در چند سال اخیر متوسط این شاخص (نسبت به تعداد اعضای

هیات علمی به تعداد دانشجو) در کلیه دانشگاه‌های تابعه وزارت به عدد ۱۲۰ رسیده که در مقایسه با گذشته بهبود قابل ملاحظه‌ای صورت گرفته است

چه امکاناتی برای ادامه تحصیل مربیان دانشگاهها در اختیار آنها گذاشته می‌شود؟

○ آیین نامه‌های مختلفی در این زمینه تهیه و ابلاغ شده است از جمله می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:
- استفاده مربیان دانشگاهها از سهمیه ۳۰ درصد ظرفیت دوره‌های دکتری

- استفاده از سهمیه ۵۰ درصد ظرفیت اضافی دوره‌های دکتری که در قالب یک قرارداد بین دانشگاه محل خدمت و دانشگاه محل تحصیل مربیان انجام می‌شود.

- استفاده از آیین نامه ادامه تحصیل در دانشگاههای داخل با استفاده از بورس تحصیلی. بر اساس این آیین نامه چنانچه مربی یک دانشگاه حداقل ۶۰ درصد امتیازات مندرج در آیین نامه ارتقاء را کسب نماید با معرفی دانشگاه محل خدمت و اخذ پذیرش از یکی از دانشگاههای مجری می‌تواند در دوره‌های دکتری ادامه تحصیل دهد
- ادامه تحصیل مربیان با استفاده از ماموریت تحصیلی و با هزینه شخصی در دانشگاههای خارج

آیا نحوه تامین اعضای هیات علمی در دانشگاههای تازه تاسیس در حال توسعه با نحوه تامین هیات علمی در دانشگاههای قدیمی فرق می‌کند؟

○ نحوه جذب و تامین اعضای هیات علمی متفاوت نیست و در کلیه دانشگاهها یکسان است، ولی امکاناتی که برای دانشگاههای تازه تاسیس و در حال توسعه در نظر گرفته شده بیشتر است. بعنوان مثال در جایابی، دانش آموختگان بورسیه، دانشگاههای تازه تاسیس و در حال توسعه از اولویت بیشتری در مقایسه با سایر دانشگاهها برخوردار می‌باشند.

اگر دانشجوی بورسیه برای ادامه تحصیل به خارج از کشور برود، پس از

در کدامیک از گروه‌های تحصیلی تعداد اعضای هیات علمی در حد مطلوب است؟
○ با توجه به نیاز جامعه هنوز در تمام گروههای تحصیلی به جذب اعضای هیات علمی نیاز داریم.

آیا در دانشگاههای قدیمی و با سابقه هم تعداد اعضای هیات علمی در حد انتظار نیست؟

○ به دلیل پدیده بازنشستگی اعضای هیات علمی قدیمی، در این دانشگاهها نیز نیاز به جذب عضو هیات علمی کماکان وجود دارد

شیوه‌های جذب و تامین عضو هیات علمی در دانشگاهها چگونه است؟

○ برای تامین اعضای هیات علمی شیوه‌های مختلفی در نظر گرفته شده است: یکی از این راهها بورسیه کردن دانشجویان دوره‌های دکتری است. راه دوم جذب دانش آموختگان دانشگاههای داخل و خارج است. راه سوم اعطای سهمیه‌های بورسیه به دانشگاههای تازه تاسیس و در حال توسعه است این دانشگاهها می‌توانند در رشته‌هایی که از سوی شورای گسترش آموزش عالی تایید شده برای جذب و تامین عضو هیات علمی، دانشجویان شاغل به تحصیل در دوره دکتری را بورسیه کنند. راه چهارم، جذب اعضای هیات علمی با استفاده از قانون نحوه تامین هیات علمی دانشگاهها (طرح سربازی) است که معمولاً آن دسته از اعضای هیات علمی جذب شده از این روش که دارای سوابق آموزش و پژوهش مطلوب باشند پس از پایان طرح سربازی و تعهدات مربوطه در همان دانشگاه یا دانشگاه دیگری

بازگشت چگونه محل خدمت وی تعیین و مشغول به کار می‌شود؟

○ اگر آن دانشجو بورسیه دانشگاه خاصی باشد که قبلاً برای آن دانشگاه جایابی گردیده و دانشگاه مورد نظر هم کماکان به تخصص وی نیاز داشته باشد بلافاصله در همان دانشگاه مشغول به کار می‌شود، اما در مواردی هم که دانشگاه تعیین شده برای خدمت پس از فراغت از تحصیل دانشجو، عدم نیاز خود به تخصص وی را اعلام می‌نماید و حاضر به پذیرش آن فرد نباشد در این حالت وزارت علوم (دفتر نظارت و ارزیابی آموزش عالی) اقدامهای لازم را بعمل می‌آورد تا در دانشگاه دیگری که به تخصص وی نیاز باشد مشغول به کار شود.

پس همه دانشجویان بورسیه بعد از فراغت از تحصیل جذب می‌شوند و نباید نگران اشتغال بکار خود باشند؟

○ دانشجویانی که در حین تحصیل در دانشگاهی جایابی شده باشند بلافاصله پس از فراغت از تحصیل مشغول خدمت خواهند شد و برای سایرین نیز ما تلاش خود را خواهیم کرد تا در اسرع وقت محل خدمت آنها تعیین شده و مشغول به کار شوند.

این اعلام نیاز در دفتر نظارت و ارزیابی آموزش عالی مورد رسیدگی قرار می‌گیرد. اگر اطلاعات موجود در دفتر و کار کارشناسی بیانگر آن باشد که در رشته مورد نظر جذب عضو هیات علمی با مدرک کارشناسی ارشد برای دانشگاه متقاضی ضروری است و با توجه به تعداد دانشجویان دکتری در آن رشته جذب هیات علمی با مدرک دکتری بزودی مقدور نباشد و بعلاوه فرد مورد نظر نیز از سوابق تحصیلی مطلوبی برخوردار باشد مجوز جذب مربی برای دانشگاه صادر می‌شود.

با توجه به این که هدف از جذب و تامین اعضای هیات علمی ارتقاء و بهبود وضعیت علمی دانشگاه‌ها است الان وضعیت علمی دانشگاهها در چه سطحی است؟

در چند سال اخیر جذب اعضای هیات علمی رشد چشمگیر و مناسبی داشته و وضعیت علمی در اغلب دانشگاهها در سطح بسیار خوبی است و شاهد آن این است که دانش آموختگان دانشگاههای داخل به راحتی قادر هستند از بهترین دانشگاههای خارج کشور برای ادامه تحصیل پذیرش اخذ نمایند و دوره‌های عالی رانیز با موفقیت بگذرانند. تعداد طرح‌های پژوهشی و انتشار مقالات علمی در مجلات معتبر

جذب مربی بعنوان عضو هیات علمی ممنوع شد. البته این ممنوعیت به این معنا نیست که به هیچ وجه دانشگاهی حق استخدام مربی را ندارد. بلکه به رشته و میزان نیاز دانشگاه بستگی دارد در این مورد ذکر این نکته ضروری است که از سال ۷۹ که بخشنامه مربوط به منع استخدام مربیان در دانشگاهها صادر گردیده تا کنون تعدادی مجوز به دانشگاهها به خصوص دانشگاههای تازه تاسیس برای استخدام مربی صادر گردیده است البته این مجوزها صرفاً بر اساس نیاز دانشگاهها و ارائه دلایل توجیهی جذب مربی، و برای رشته‌ها و دانشگاهها یی بوده است که امکان جذب هیات علمی با مدرک دکتری مقدور نبوده است.

قبلاً اشاره کردید که دانشگاهها بخصوص دانشگاههای تازه تاسیس و در حال توسعه می‌توانند در بعضی از رشته‌ها عضو هیات علمی با مدرک کارشناسی ارشد جذب کنند، نیاز در این رشته‌ها توسط چه نهادی و یا چه کسی مشخص می‌شود؟

دانشگاهها نیاز و ضرورت جذب عضو هیات علمی در مرتبه مربی را همراه با وضعیت آموزشی و پژوهشی فرد مورد نظر را به حوزه معاونت آموزشی وزارت علوم اعلام می‌کنند،

این اسرع وقت چقدر طول می‌کشد؟

برای آن نمی‌توان زمانی را مشخص کرد. ولی می‌توان گفت تلاش ما بر این است که در اولین فرصت مشکل آنها را رفع کنیم، چون میزان همکاری خود دانشجو و کیفیت آموزشی و پژوهشی دوران تحصیل دانشجو نیز در فرآیند جذب شان موثر است. معمولاً دانشگاههای تازه تاسیس و در حال توسعه خیلی سریعتر به این موضوع رسیدگی می‌کنند.

چرا جذب اعضای هیات علمی با مدرک کارشناسی ارشد در دانشگاهها بخصوص دانشگاههای شهر تهران ممنوع شده است؟

برای ارتقاء کیفیت دانشگاهها سعی شده تا هرم اعضای هیات علمی دانشگاهها بهبود یابد. و در این رابطه قابل ذکر است که وضعیت هرم اعضای هیات علمی در چند سال گذشته بطور متوسط در کلیه دانشگاهها بصورت ۶۰ درصد مربی و ۴۰ درصد استادیار به بالا بود ولی در حال حاضر با اتخاذ سیاستهای جدید وزارت علوم این وضعیت به صورت ۴۸ درصد مربی و ۵۲ درصد استادیار به بالا بهبود یافته است. برای رسیدن به این هدف و بهبود هرم اعضای هیات علمی دانشگاهها

علمی بین المللی و شرکت در مجامع علمی در مقایسه با گذشته رشد بسیار زیادی داشته است کیفیت دوره‌های تحصیلات تکمیلی علی‌الخصوص دوره‌های دکتری به گونه‌ای است که اغلب دانشجویان در حین تحصیل از سوی دانشگاه‌های مختلف دعوت به همکاری و اعطای بورس می‌شوند این‌ها همه برخی از مواردی است که می‌تواند بیانگر ارتقاء کیفی دانشگاه‌های داخل کشور باشد.

اما در جامعه دانشگاهی از وضعیت علمی دانشگاه‌ها رضایتی مشاهده نمی‌شود.

○ همانطوری که قبلاً گفته شد در برخی از رشته‌ها محل‌ها اگر شاخص نسبت تعداد اعضای هیات علمی به تعداد دانشجو کم باشد و یا امکانات کمک آموزشی در حد کافی وجود نداشته باشد طبیعتاً در کیفیت دوره‌ها موثر خواهد بود. البته وزارت علوم با نظارت و ارزیابی که از دانشگاه‌ها بعمل می‌آورد برنامه ریزی لازم را برای ارتقاء کیفی فعالیتهای آموزشی و پژوهشی آنها بعمل آورده است.

الان سیاست وزارت علوم بر این است که از میزان اعزام دانشجو به خارج کاسته شود ولی تعداد دانشجویان دوره دکتری داخل افزایش یابد. آیا فکر می‌کنید که دانشگاه‌های

داخل این ظرفیت و توانایی را برای تربیت اعضای هیات علمی مورد نیاز دارند؟

○ به طور کلی از نظر کیفی دوره‌های دکتری داخل و دانش‌آموختگان آنها انتظار می‌رود امکان تربیت اعضای هیات علمی به میزان قابل توجهی در داخل کشور فراهم باشد و نیاز ما به اعزام دانشجو به خارج در آینده کمتر شود، ولی این مطلب به معنای قطع ارتباط علمی ما با جهان خارج نیست. خوشبختانه با اعطای فرصت مطالعاتی به دانشجویان دوره‌های دکتری، آنان می‌توانند از این فرصت استفاده کرده و ارتباط علمی با خارج از کشور را تقویت نمایند، در نتیجه کیفیت علمی در داخل کشور نیز رشد خواهد کرد.

یکی از مشکلات موجود مربوط به جذب و بکارگیری دانش‌آموختگانی است که بعضاً دارای مدرک دکتری بوده و ضمناً مشمول خدمت سربازی نیز هستند. این مشکل چگونه رفع می‌شود؟

○ دانش‌آموختگان مشمول خدمت سربازی در صورت جذب در دانشگاه‌ها بعنوان عضو هیات علمی می‌توانند از طرح سربازی اعضای هیات علمی استفاده کرده و خدمت

سربازی خود را در دانشگاه‌ها طی کنند، ولی این امر مشروط به این است که از تاریخ فراغت از تحصیل آنها بیش از یکسال نگذشته باشد و در این مدت از دانشگاهی اعلام نیاز کسب نمایند. بعبارت دیگر دانش‌آموختگان مشمول طرح خدمت سربازی می‌توانند حداکثر یکسال پس از فراغت از تحصیل از یکی از دانشگاه‌های داخل اعلام نیاز کسب کنند و از سهمیه‌هایی که ستاد مشترک نیروهای مسلح در اختیار وزارت علوم قرار می‌دهد، استفاده نمایند و دوران خدمت ضرورت را در دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی دولتی و حتی موسسات آموزش عالی غیر دولتی غیر انتفاعی بعنوان عضو هیات علمی بگذرانند فقط لازم است در اولین تابستان دوره آموزش نظامی را انجام دهند. بعلاوه مدت زمانی را که مشمولین در دانشگاه‌ها بعنوان هیات علمی خدمت می‌کنند در سوابق فعالیت‌های آموزشی آنها نیز منظور می‌گردد.

از این که فرصتی برای انجام این مصاحبه در اختیار ما گذاشتید سپاسگزاریم. ○ من نیز برای شما و همه دانشجویان عزیز آرزوی پیروزی و موفقیت دارم.

انتشار دستورالعمل راهنمای استفاده از فرصت شش ماهه تحقیقاتی

دستورالعمل راهنمای استفاده از فرصت کوتاه مدت تحقیقاتی (شش ماهه) دانشجویان دکتری داخل منتشر شد. به گزارش خبرنگار نمود، این دستورالعمل به صورت یک دفترچه در ۴۴ صفحه از سوی اداره کل بورس و امور دانشجویان خارج منتشر شده است، که در آن آیین‌نامه مربوط به استفاده از این فرصت، گردش کار، نحوه معرفی و

اعزام دانشجو، اقدامات دانشگاه‌ها و اداره کل بورس، شرایط اخذ پذیرش تحصیلی، توالی و مراحل دوره کوتاه مدت تحقیقاتی، و... از ابتدا تا انتهای مراحل درج شده است. علاقه‌مندان برای تهیه آن می‌توانند به مرکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه تخصصی معاونت دانشجویی وزارت علوم واقع در میدان تختی، خیابان عباس‌آباد مراجعه کنند.